

Nr 1 vår 2017

SMÅBRUKAREN

Tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter

TEMA: LANTRASER

Täpp Lars levande fäbod

Debatt om
livsmedelsstrategin

DEN STORA FÅRFESTEN

PRODUKTIONSINFORMATION

Småbrukaren är en tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter. Tidningen utkommer med fyra nr/år.

Redaktör: Marina Eriksson
Örstad 3, 618 33 Kolmården
Tel.: 0703-57 95 64
redaktionen@sverigessmabrukare.se

Ansvarig utgivare: Marina Eriksson

Grafisk form och layout: Jonas Wangsten

Insänt material kan komma att kortas och redigeras. För icke beställt material ansvaras ej. Önskas material åter ska ett frankerat returkuvert skickas med.

Eftertryck tillåtet efter redaktionens medgivande.

Prenumeration

Tidningen ingår i medlemsavgiften, 400 kr/år, för Småbrukarna. Vill du bli medlem kontakta förbundet. Endast prenumeration, 390 kr/år. Betalas till bankgiro 5334-9494.

Annonsansvarig: Marina Eriksson
marina@sverigessmabrukare.se

Tryck: Trydells, Laholm

Ordförande

Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 0555-722 05 eller 070-588 38 16
info@sverigessmabrukare.se

Kassör, Medlemsregister & Kansli

Lena Larson
Estenstorp 5, 570 21 Malmbäck
Tel: 0380-66 20 51
kansliet@sverigessmabrukare.se

Besök vår hemsida

www.sverigessmabrukare.se

INNEHÅLL

TEMA: LANTRASER

Definition av lantraser	7
Intervju med Ronny Olsson	8-9
Lantrasfår.....	14
Bokeslundsgården	16-18
Lantrasfåglar	19
Arvselens fäbod	22-23

ALLTID I SMÅBRUKAREN

Ledare	3
Gästskribent: Edward Blom	4-5
Nytt och noterat.....	6, 10, 29
Bokrecension	11
Reportage: Den stora färfesten	12-13
Förbundsnytt	15, 20-21, 27
Brev till Småbrukaren.....	24-25
Torget.....	26
Aktiviteter	30
Kontaktuppgifter till lokalavdelningar	31

SMÅBRUKARNA
Förbundet Sveriges Småbrukare

”SÅNGERNA OM FRIHET, OM RÄTTVISA OCH FRED, SÅNGERNA OM FOLKET, SOM ALDRIG KAN SLÅS NED”

Det finns ett kraftigt ökat intresse för de mindre svenska jordbrukens produktion idag. I alla fall från konsumenternas sida. Gårdsbutiker, matmarknader, REKO-ringar, torghandel, CSA och närproducerat. Tyvärr verkar det som att politiker och tjänstemän inte riktigt hänger med.

Det har varit en händelserik start på året. Regeringen har brutit tystnaden och presenterat sin efterlängtrade livsmedelsstrategi. I tidningen kan du läsa Småbrukarnas reflektion.

Jordbruksetablissemangen jublar konstigt nog, trots att det är samma politik som förts sedan slutet på 40-talet. Industriivrarna tuffar på i samma hjulspår som förr med mer storleksrationalisering och anpassning till världsmarknaden, trots att det är den politiken som skapat dagens situation. Det marginella problemet med att böndernas pengar är slut och att inte ens billiga krediter kan driva rationaliseringen vidare viftar man bort genom att fundera på att låta riskkapitalister köpa marken och arrendera ut till bönderna. Det blir en

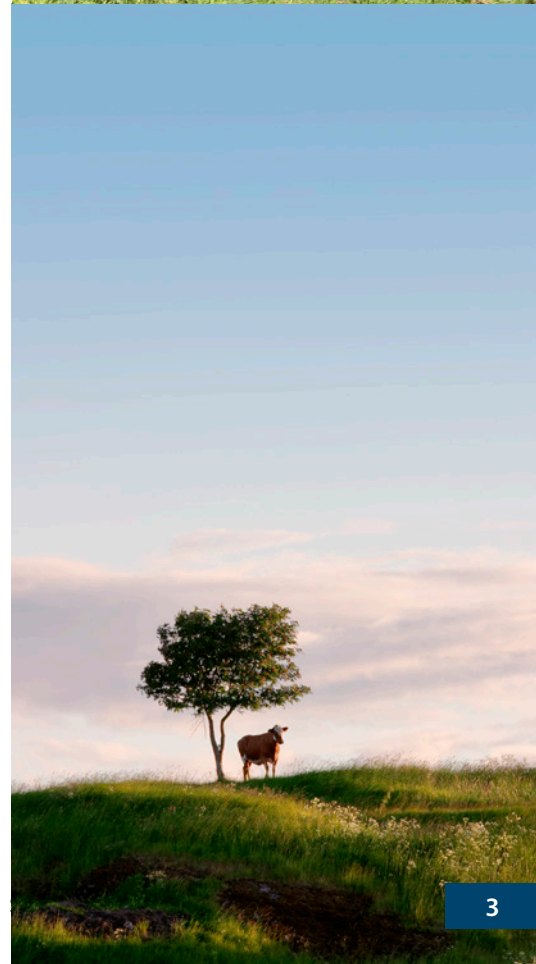
modern variant av feodaltidens godssystem där bonden reduceras ner till en kugge i maskineriet.

Jordförvärvslagen, allemansrätten och djurskyddslagen är i fara. Sannolikt kommer vi inom en snar framtid få se en ny industrialiseringsväg på landsbygden och familjejordbruken blir totalt bortträngda. Men i industrimatens kölvatten växer missnöjet. På marginalmarkerna växer nya självhushållningsgårdar fram. Utanför storbolagens kontroll.

Att bevara våra lokalt anpassade lantraser blir viktigare för var dag som går. Vi hoppas att du som läsare ska inspireras av denna tidnings artiklar. Att du både producerar och konsumerar för att förvalta lantrasarvet in i framtiden. Först där kommer vi till fullo förstå deras kvaliteter.

Vi slår också ett slag för den bortglömda ullens mångsidighet med ett besök på den stora färfeften i Kil.

JONAS WANGSTEN

LIVSMEDELSLAGEN LIGGER SOM EN GRÅ FILT
ÖVER ALLT SOM ÄR GOTT OCH VACKERT

SVERIGE BEHÖVER KVASTAR

När jag var student i tyska Freiburg hoppade vi ofta in ett par bilar och åkte ut på landet. Runtomkring i det vackra Baden ligger Tysklands bästa värdshus, men dit åkte vi bara om vi blev bjudna, annars blev det en Strauße. Där satt vi inklämda vid rustika trämöbler i överdekorerade skänksalar, njöt regionala specialiteter och kallt lantvin till mycket låga priser. Vanligtvis blev vi ompysslade av en värdinna iklädd folkdräkt, pratsam och med en dialekt som inte ens mina tyska vänner helt kunde dechifrera.

SMÅ MATSERVERINGAR UTAN TILLSTÅND

Straußen – eller Besenwirtschaft, som är det officiella ordet – är små matserveringar som inte behöver uppfylla vanliga regler. En vinodlarfamilj kan ställa fram ett par bord, förbereda några lokala specialiteter (som kallskuret, fläskgryta eller Flammkuchen) och hänga ut en kvast (Strauße) utanför dörren. För detta krävs varken tillstånd, teknisk specialutrustning eller nitiska livsmedelsinspektörer. Rättigheten går tillbaka till Karl den stores tid; verksamheten måste vara begränsad till sammanlagt fyra månader per år och man får högst ha 40 sittplatser – även om det vanligtvis är betydligt färre. Systemet finns under olika namn över hela den vinodlande delen av Tyskland, Österrike och Schweiz.

ETT REGELVERK LÅNGT EFTER ÖVRIGA EUROPA

Något som ständigt slår mig som gastronom är att Matsverige har ett grundläggande problem, som trots en stark foodietrend, internationella kockmedaljer, statliga satsningar och en

växande småskalig matproduktion gör att vi ändå ligger långt efter kontinenten. Det är den svenska lagstiftningen – anpassad för gigantiska matindustrier, storkök och jätterestauranger – som med sin allsmåttiga utformning ligger som en decimeterjock hormosyrindränkt filt över alla små kulinariska verksamheter.

SVERIGE ÖVERTOLKAR EU-REGLERNA

Från norr till söder kväver denna dödsfilt allt gott och vackert: Församlingar som enbart serverar kyrkkaffe på söndagarna måste ändå investera i svindyr fettavskiljare. Korvkiosker tillåts inte laga potatismos av potatis utan bara av pulver. Förskolor förbjuds att ha barnen med i köket fast det ingår i pedagogiken. En del förskolor får inte ens laga egen mat, för att de inte har ett speciellt rotfruktsrum! Scouter anmäls när de säljer hembakade bullar. På fåbodar och minimejerier tvingas ägaren duscha varje gång han går från djuren till ystandet och kärnandet – kanske 25 gånger om dagen. Vintillverkare tillåts inte använda redskap av trä. Restauranger får varken krydda sitt eget brännvin eller lufttorka skinka.

Lagarna är inte anpassade efter storleken på verksamheten. Även om man bara vill driva en sommarservering med några bord i sitt vardagsrum är det samma krav på hyperfläktar, fettavskiljare, kassaregister och livsmedelsutbildning som för gigantiska kantiner. Och skyll inte på EU, så här ser det inte ut i övriga Europa! Fast det kan ju vara som med höstens »glöggförbud« att Livsmedelsverket missuppfattat EU-reglerna ...

Ett par bord, några lokala matspecialiteter och en kvast utanför dörren – Besenwirtschaft

KANSKE ETT GLAS HEMBRYGGT ÄPPELVIN?

Vad Sverige behöver är en total reform av matlagstiftningen. Ett nytt system där lagen anpassas efter verksamhetens omfattning. Varför inte börja med restaurangerna? Kopiera det tyska systemet med Straußen – fast förstås utan krav på vinodling. Jag drömmer om att resa på svenska landsbygden och se kvastar hänga ut från bondgårdar och villor. Bara att kliva in i någons trädgård, lada eller gillestuga och trakteras porterstek på egenskjutna älg, våfflor eller mormors kroppkakor ...

Kanske till och med ett glas kallt, hembryggt äppelvin? Fast så långt kan man nog aldrig få den grå filten att rullas tillbaka.

EDWARD BLOM

Gastronom samt kultur- och näringslivshistoriker, vars passion och smittande entusiasm för mat och dryck går igen i det mesta han gör

Foto: Gunilla Kinn Blom

I höstas släppte SLU boken "Framtidsberättelser från lantbruket år 2030". Enligt författarna är det en framtidsstudie som vilar på vetenskaplig grund, men man betonar att det inte är en förutsägelse. Syftet är att inspirera till diskussion och väcka frågan: Hur vill vi att det ska bli ?

Sju olika berättelser på olika teman används för att resonera om möjliga eller önskvärda framtider. I de två första framtidsbilderna är det teknikutveckling och genetisk ingenjörskonst som löser alla utmaningar. Scenario två "Svenska mervärden på export till Asien" utgår ifrån att maktbalansen har förskjutits från västvärlden till Asien. Här beskrivs hur

FRAMTIDSSPANING FRÅN SLU

svenskt lantbruk exporterar ren och bra mat till asiatiska länder med stark ekonomi. Men bönderna har inte längre något att säga till om, det är storföretagen som driver utvecklingen och äger insatsmedlen.

I scenariot "Storföretagen styr" har EU kollapsat och klimatförändringar har orsakat missväxt i tidigare produktiva länder. Jordförvärvslagen, allemansrätten och det mesta av djurskyddslagen har avskaffats. Internationella investerare har släppts in på bred front, de har nästan helt slagit ut de traditionella familjejordbruket.

All forskning och utveckling ägs av storföretagen. Konsumenterna har i den här berättelsen en mycket svag maktposition, eftersom företagen äger hela kedjan – från primärproduktion till detaljhandel. Maten har därför blivit relativt dyr och det är svårt att få tag på bra råvaror.

I bokens sista berättelse "Självförsörjning?" lyfts frågan om hur och av vilka anledningar Sverige skulle kunna vara självförsörjande på mat år 2030.

Flera av berättelserna betonar att bristen på odlingsbar mark kommer att vara stor i världen. Sveriges tillgång på vatten och förhållandevis ren mark bedöms bli en konkurrensfördel.

www.slu.se/framtidslantbruk

Regeringen har beslutat att ge det nationella resurscentrumet för mathantverk, Eldrimner, 10 miljoner per år fram till 2020. Bodil Cornell, verksamhetschef på Eldrimner, berättar att det nya anslaget ska gå till att driva basverksamheten med kostnader för personal och utrustning. För enskilda projekt och kurser måste de fortfarande söka pengar via landsbygdsprogrammet.

– Vi har jobbat hårt med att informera olika beslutsfattare om våra verksamheter. Nu verkar man från regeringens sida förstå vikten av att stärka mathantverket i Sverige. De här pengarna gör att vi kan arbeta långsiktigt och utveckla verksamheten, säger Bodil.

Eldrimner började 1995 som ett regionalt projekt i Jämtland. Efterfrågan på kurser och rådgivning ökade snart från resten av landet. Då projektet hade visat resultat i form av nya företag inom mathantverk, ville regeringen ge dem möjlighet att verka i hela landet. 2005

TRE GÅNGER TIO STATLIGA MILJONER TILL ELDRIMNER

lades därför ett förslag om att Eldrimner skulle bli ett nationellt resurscentrum. Så blev det, och förutom kursverksamheten erbjuds nu rådgivning, seminarier, studieresor och andra forum för erfarenhetsutbyte.

Varje år arrangerar Eldrimner produkttävlingen SM i Mathantverk, där Særimner är deras återkommande idé- och kunskapsforum. Till Særimner kommer mathantverkare, politiskt sakkunniga, trendanalytiker och experter för att diskutera olika aspekter av mathantverk.

En grundtanke inom Eldrimner är att företagen är med och formar verksamheten.

– Vi har en styrgrupp av företagare som har varit mycket viktig för vår utveckling.

Det är personer inom branscherna - bageri, gårdsslakt och charkuteri, bär-, frukt- och grönsaksförädling, mejeri och fiskförädling. De är alla duktiga företagare och kommer från olika delar av landet, vi har fått in så mycket bra synpunkter från dem. Förutom styrgruppen så har vi olika branschråd som träffas regelbundet, säger Bodil Cornell.

Utöver den ordinarie kursverksamheten håller Eldrimner även "prova-på" dagar för alla som är nyfikna på vad mathantverk är. På inspirationsdagar som arrangeras runt om i landet får deltagarna prova på att baka surdegsbröd, göra korv, ysta ost, mjölksyra grönsaker eller koka sylt.

Eldrimner arbetar aktivt för att undanröja hinder, såsom krångliga regler, för mathantverkare. Det handlar ofta om livsmedelslagen och dess tillämpning, till exempel att det ska bli tillåtet att slakta djur i hagen och att underlätta för försäljning av opastöriserad mjölk.

JORDBRUKSVERKET DELEGERAR ANSVARET

Jordbruksverkets ansvar för att bevara våra lantrasdjur grundar sig i att Sverige skrev under Konventionen om Biologisk Mångfald 1993. Definitionen av biologisk mångfald är vid och omfattar även våra husdjur. Regeringen har därmed tagit på sig ansvaret för att bevara en bredd av "husdjursgenetiska resurser". Syftet är ytterst att säkra vår framtida livsmedelsförsörjning. Regeringen har sedan delegerat ansvaret till

Jordbruksverket – som i sin tur delegerar mycket av det praktiska arbetet till lantrasföreningarna.

I jordbruksverkets lista över vilka raser man åtagit sig att bevara finns inte bara de traditionella lantraserna. Här finns också några svenska raser i gruppen "kommersiell". Det är äldre raser som används i livsmedelsproduktion och där man avlar på produktionssegenskaper. Svensk lantrasget, svensk kullig boskap

och svenskt lantrassvin är några exempel ur den gruppen. För att krängla till det ännu mer, så tillhör några raser både gruppen "lantras" och "kommersiell" samtidigt. Det gäller bl.a. för Gotlandsfår, Finullsfår och Fjällko. Den tredje gruppen på listan kallas "standard", här hittar vi de raser där avelsmålen utgörs av en rasstandard. De är mestadels hundraser, men även Svensk dvärghöna.

DEN ÄLDSTA LANTRASDEFINITIONEN

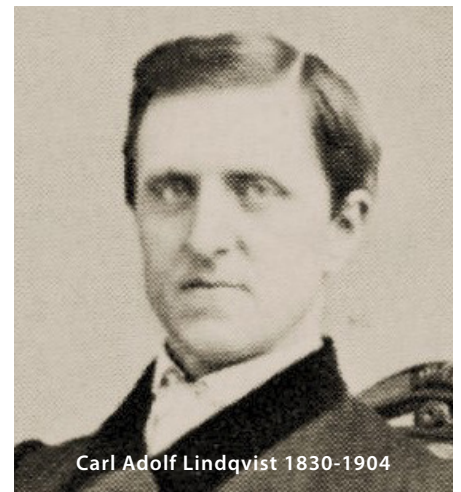
Den äldsta definition som jag har hittat i svenska husdjursböcker är från 1865 och skrevs av Carl Adolf Lindqvist.

"Hvar och en, som granskar en mängd djur från skilda trakter, skall hos flera af dessa och ehuru de tillhöra samma djurslag, finna olikheter i kroppsformer äfwensom olikheter i egenskaper, alltefter som de tillhöra landskap med olika naturbeskaffenhet; men däremot skall man finna öfwerensstämmelse i kroppsform och egenskaper hos djur från samma trakt. Derföre kallar man en mängd djur af något bland husdjurslagen, som i afseende till kroppsformer och egenskaper äro lika och som fortplanta dessa på afkomman, för en ras, och om en sådan uppstått hufvudsakligen till följe af naturförhållandena i en trakt, utan att människan vinnlagt sig mycket om dess förbättrande, benämnes den

landtras, då man deremot med kulturras förstår en sådan, som blifwit bildad och bibehålles genom noggrannt urwal och skötsel. Såsom exempel på landtraser kunna vi nämna Norrlands- och norska hästen, Jemtlandskon samt vårt inhemska swinslag; och såsom exempel på kulturras; engelska fullblodshästen, korthornsboskapen, Southdownfåret och de engelska swinraserna."

Lindqvist beskrivning är särskilt intressant för den skrevs före "rasraseriets" tid. Det är en mycket bra definition som visar på lantrasernas lokala anpassning och skiljer på dessa och de specialiserade kulturraserna. Intressant är också att han tar upp några lokala raser som exempel på lantraser och några engelska som exempel på motsatsen.

RONNY OLSSON

Carl Adolf Lindqvist 1830-1904

Under lång tid ansedd som Sveriges främste veterinär. Han var lärare och föreläsare. Professor vid Kongliga Veterinärinstitutet. Skrev flera böcker och artiklar, bland annat läroboken *Husdjurs-Praktica* tillsammans med Johan Arrhenius

Under 1800-talet började grisimporten slå igenom och lantraserna trängdes undan, men några djur fanns kvar på Linderödsåsen.

De ca 500 Linderödsgrisar som finns idag härstammar alla från de sex suggor och tre galtar som hittades i Skåne för 30 år sedan.

LANTRAS, KULTURRAS ELLER HOTAD RAS?

**RONNY OLSSON FRÅN GYLLSJÖ UTANFÖR KLIPPAN
HAR LÅNG ERFARENHET AV ATT BEVARA LANTRASER. HAN VAR MED FRÅN
BÖRJAN NÄR LANTRASFÖRENINGAR OCH GENBANKER BILDADES I SVERIGE.
HÄR HJÄLPER HAN OSS ATT REDA UT BEGREPPEN.**

Enligt Ronny Olsson är en lantras en gammal ras som inte är ensidigt avlad för en speciell egenskap såsom hög mjölk-, kött- eller äggproduktion. Lantrasdjuren har formats av hur människorna levde i Sverige fram till slutet av 1800-talet. Då bodde de flesta på landet i ett självhushållande system. Husdjuren skulle producera den mat som behövdes till gårdens folk. Visst bytte och sålde man lite mat ibland, men det var inte det viktigaste. Här ska man tänka sig att ett hushåll då var betydligt större än idag. Familjerna var större och man hade pigor och drängar i maten. Djuren behövde främst vara lättfödda, hårdiga och friska. De skulle producera rimliga mängder av kött, mjölk, skinn och ägg på det foder som fanns tillgängligt på gårdarna. Goda modersegenskaper och ett gott lynne var naturligtvis också viktigt.

SAMHÄLLET OCH AVELN FÖRÄNDRADES

På bara hundra år förändrades sedan vårt samhälle totalt – och därmed också vår syn på husdjursavel. De gamla raserna sågs inte längre som effektiva i det alltmer industrialiserade Sverige. Hushållningssällskapens rådgivare skyndade på utvecklingen, de arbetade hårt för att utrota de gamla raserna. Kor, får, getter, höns och grisar av ursprunglig typ byttes ut eller förädlades med importerade högavkastande varianter.

– När Håkan Hallander släppte sin välkända bok ”Svenska lantraser” 1989, blev det en väckarklocka. Många blev liksom jag intresserade av att bevara de små rester som fanns kvar av lantrasdjuren. Det var också Håkan som kläckte genbanksidén. Han var sedan med och startade flera av de föreningar som idag arbetar med bevarande av lantraserna. De första 20 åren jobbade vi helt ideellt i

föreningarna. Nu finns det ett visst statligt stöd för alla hotade raser, inte bara för lantraserna, säger Ronny.

ENVETNA SMÅBÖNDER STOD EMOT

Det är tack vare lantrasföreningarna och deras tålmodiga arbete som den här genetiska resursen finns kvar. Dock hade det inte funnits några djur att bevara om inte några egensinniga bönder hade vägrat att lyda konsulenternas råd.

”En lantras är en process
snarare än en konstant ras”

– Vi började inventera och hittade små grupper av ouppblandade lantrasdjur, i många fall fanns det bara några få individer kvar. De ca 500 Linderödsgrisar som finns idag härstammar alla från de sex sugor och tre galtar som hittades i Skåne för 30 år sedan. Samma sak med Ölandshönsen, den nuvarande populationen på 1000 individer härstammar från bara fyra hönor och en tupp. Vissa experter hävdade då att den genetiska basen var för liten, det skulle bli för mycket inavelsproblem. Orsaken till att det ändå fungerade är troligen att ursprungsdjuren inte bar på dåliga gener. De hade varit utsatta för ett stenhårt urval under hundratals generationer, man avlade till att det ändå fungerade är troligen att ursprungsdjuren inte bar på dåliga gener. De hade varit utsatta för ett stenhårt urval under hundratals generationer, man avlade till att det ändå fungerade är troligen att ursprungsdjuren inte bar på dåliga gener. De hade varit utsatta för ett stenhårt urval under hundratals generationer, man avlade till att det ändå fungerade är troligen att ursprungsdjuren inte bar på dåliga gener. De hade varit utsatta för ett stenhårt urval under hundratals generationer, man avlade till att det ändå fungerade är troligen att ursprungsdjuren inte bar på dåliga gener. De hade varit utsatta för ett stenhårt urval under hundratals generationer, man avlade till att det ändå fungerade är troligen att ursprungsdjuren inte bar på dåliga gener.

ALLA GENER BEHÖVS

Bevarandearbetet i en genbank är från början i ett ”uppförökningsläge”. I det läget måste i stort sett alla gener tas tillvara. När det sedan finns tillräckligt många djur, övergår man till en så kallad

förvaltningsfas. Det hänger inte bara på antalet, men några hundra djur bör man ha för att få tillräcklig genetisk spridning. En så jämn könsfördelning som möjligt är det viktigaste. Med nästan lika många han- som hondjur får man det största antalet kombinationer. Avelsarbetet går förstås mycket fortare med höns som ger 100 ägg per år, än med kor som får en enda avkomma. Därför behövs det fler kor än hönor i en grupp för att nå ett stabilt läge.

– Vi ska ställa liknande krav på avelsdjuren som bönderna gjorde före industrialiseringen. Aldrig avla på bara en egenskap. En levande genbank anpassas och styrs av oss människor, men också av klimatet och fodertillgången. Lantrasdjuren kan enligt mig bara bevaras på rätt sätt om det sker i små besättningar, likt dem som fanns på självhushållens tid, säger Ronny.

Genbankernas grundläggande uppgift är att bevara lantrasernas gener och egenskaper för framtiden. Därför måste man skilja avel för bevarande inom en genbank från annan avel av samma ras utanför genbanken. En genbank består av levande djur, så anpassningen måste fortsätta eftersom vi lever i en föränderlig värld.

– Det har blivit allt vanligare att använda lantraserna i ren köttproduktion, som en exklusiv råvara för välbeställda kunder. Om det görs i större skala och blir det primära målet med verksamheten, bör det göras utanför genbanken. När målet är att sälja till exempel dyr linderödsskinka, så uppstår nya önskemål om produkten. Avelsurvalet blir då automatiskt ett annat – och vi förlorar ganska fort lantrasegenskaperna, hävdar Ronny.

MARINA ERIKSSON

REGERINGEN VILL HA SKÄRPSTA STRAFF FÖR MATFUSKARE

Regeringen anser att matfusk är oacceptabelt och har därför lagt ett förslag om skärpta straff för de företag som bryter mot livsmedelslagen. Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht menar att fusk skadar förtroendet för svenska livsmedel och det svenska varumärket. Förslaget som gick ut på remiss den tionde mars innehåller en tydlig skärpning av straffskalan. Allvarliga brott mot livsmedelslagen ska kunna ge fängelse i högst två år. Lagändringarna ska enligt förslaget gälla från den första juli 2018.

Källa: Regeringskansliet

NY FN-RAPPORT KRITISERAR BEKÄMPNINGSMEDEL

Enligt en ny FN-rapport är det inte alls nödvändigt att använda bekämpningsmedel för att klara världens livsmedelsförsörjning. Forskarna som sammanställt rapporten är kritiska till bekämpningsmedelsindustrin, vilken anklagas för att förneka riskerna och använda sig av oetisk marknadsföring. Rapporten pekar även på hur industrin använder sig av tung lobbyverksamhet mot regeringar, och hur det har förhindrat införandet av hårdare lagstiftning mot bekämpningsmedel. Kopplingen mellan sjukdomar och exponering för bekämpningsmedel är vetenskapligt bevisad, menar Baskut Tuncak som är medförfattare och FNs rapportör på området.

Källa: The Guardian

SMÅBRUKARNA SÖKER NY MENTORSANSVARIG

Caroline Henkelius som under 2016 påbörjade arbetet med småbrukarnas mentorskapsprogram har nu avsagt sig ansvaret av personliga skäl. Därför behövs en eller två nya personer som vill ta hand om denna viktiga uppgift. Arbetet handlar om att samla in och förmedla kontaktuppgifter, svara på frågor och vara allmänt behjälplig.

Om du är intresserad så kontakta vår ordförande Jonas Wangsten eller Lena på kansliet.

**HELTID
RIKSINTAG
200 POÄNG
40 VECKOR
VARAV
20 VECKOR
PRAKTIK**

Yh Yrkehögskolan

MATHANTVERK

BÄR- FRUKT- OCH GRÖNSAKSFÖRÄDLARE,
BAGARE, CHARKUTERIST, MEJERIST

ETTÅRIG YH-UTBILDNING

Yrkesutbildningen för dig som vill jobba professionellt med mathantverk, antingen med eget företag eller som anställd inom branschen.

Läs mer på eldrimner.com. Ansök senast 15 april på torsta.se

ELDRIMNER
Nationellt resurscentrum
för mathantverk

Torsta
KUNSKAPSCENTRUM FÖR DE GRÖNA NÄRINGARNA

EN BOK SOM VARJE POLITIKER BÖR LÄSA

Gunnar Rundgrens nyaste bok ”Den stora åtstörningen” är ett mästerverk. Boken innehåller ett myller av fakta och många exempel på hur vårt jordbruk och livsmedelssystem fungerar (eller inte fungerar).

När jag såg kapitelnamnen förstod jag först inte vad det betydde – Antipasti, Primi, Secondi och Dolce. Namnen beskriver en italiensk måltid, uppbyggd med förrätt, varmrätter och efterrätt. Här beskriver författaren vårt lantbruk genom tiderna – hur det var, hur det är nu och hur det bör bli. Gunnar berättar om när han arbetade med ett projekt på Samoa för Världsbankens räkning och levererade ett resultat som de inte ville ha...

Tänk om den härskande eliten kunde läsa boken och förstå.
Det skulle göra gott för vår jord.

Han beskriver jordbrukets historia, hur politik, teknikutveckling och nya odlingsystem har gått hand i hand. Vi får exempel, produktionsstatistik och sammanhang. Tre stora trender har format vårt livsmedelssystem – kommersialiseringen, fossil energi och urbanisering/befolkningssökning.

Författaren visar hur dåligt den fria marknaden fungerar. Eller rättare sagt den fungerar, men vi gillar inte resultatet. Maten är för billig och då är det alltid någon annan som får betala – andra människor, djuren, skattebetalarna, miljön eller framtida generationer.

Det Gunnar Rundgren framförallt vill förmedla med den här boken är hur jordbruk, mat, landskap och ekonomi hänger ihop. Vad anser då författaren om hur framtidens jordbruk skall vara? Han menar att dagens linjära, icke återskapande och ”kannibalisering” lantbruk är ohållbart i längden. En retorisk fråga han ställer angående storleksrationaliseringen är vad som är bäst för landsbygden; 10 gårdar med 1000 kor eller 1000 gårdar med 10 kor? Eller en gård med 100000 kor? Följ vi nuvarande trend så har vi om hundra år två gårdar med 150000 kor.

FAKTA OCH STATISTIK

Jag kan inte låta bli att redovisa några exempel på all den fakta som finns i boken. På 30-talet i USA överstegs effekten från hästarna av traktorerna och 1960 hade 32 miljoner dragdjur försvunnit och 32 miljoner hektar markfrigjorts för annan odling. Införandet av GMO-grödor i Brasilien medförde en ökning av bekämpningsmedel från 7 kilo/ha till 10 kg/ha. Ett traditionellt odlat ton majs i Mexico gör av med ca 4,8 liter olja medan ett modernt odlat ton majs gör av med ca ett fat olja. m.m. Jag kan hålla på hur länge som helst att räkna upp exempel. Här finns en outsinlig källa för statistiknördn.

Gunnar Rundgren efterlyser ett återskapande, ekologiskt lantbruk som måste klara sig på en mindre insats av extern energi. Att andra typer av lantbruk införs såsom andelsjordbruk, REKO-ringar och kooperativ. Vi behöver handla vår mat mer lokalt. Han är tveksam till det nuvarande

marknadssystemets förmåga till hållbara lösningar. En hållbar utveckling kan inte ske på frivillig basis, det behövs regleringar som tvingar konventionella bönder till en mer hållbar produktion.

Sammanfattningsvis har Gunnar Rundgren skrivit en läsvärd bok där han utan att skena iväg i utopier leder läsaren på ett moget, föredömligt och bladvänligt sätt. Sammanhanget förklaras bra trots det svåra och komplicerade ämne som maten, makten och miljön är (bara tabeller och fotnoter tar upp 50 sidor).

BERNT-INGE JOHANSSON

Första helgen i mars vallfärdar man till Värmland. Kil, denna annars ganska stillsamma ort, fylls av entusiaster som på ett eller annat sätt har en koppling till får och framför allt till ull.

Färgglada tusseris utgör ett dekorativt inslag i samhället och visar vägen till Sannerudsskolan där festligheterna äger rum. Ja, det är inte en mäsas i den vanliga bemärkelsen – det är en fest!

Här strålar man samman, träffas, umgås, lär sig nya saker genom att delta i kurser och lyssna på intressanta föredrag.

FRÅN 400 BESÖKARE 2006 TILL ÖVER 9000 I ÅR

Med 150 högklassiga utställare är utbudet av ullhantverk fantastiskt! Många av besökarna passade på att handla rejält när de främsta ullhantverkarna är samlade. Försäljningen var god och några utställare som var med för första gången hade aldrig sålt så bra på en mäsas.

Temat för den 11:e fårfesten var "Får Sverige i Tiden" och ett speciellt fokus var riktat mot Gotland och alla duktiga fårbönder och hantverkare där.

På Fårfesten 2017 fick Gotland lite extra utrymme. Förutom de 11 utställare som är gotländska fanns det ett särskilt rum med en utställning om lamm på Gotland, skapad av Anso Norling, slöjd- och formkonsulent på Gotlands Museum. I Gotlandsrummet visade även Skinnriket Gotland, Textil Gotland, Gotlands läns hemslöjdsförening, Textillinjen på Gotlands folkhögskola och Ullkontoret (Gotlands nya ulltvätter) sin verksamhet.

Modeshowen, eller Fåreställningen, som den kallas bjöd på en sprakande uppvisning av vackra kläder, hattar och väskor. Allt inramat av härlig musik. Täpp Lars Arnesson, pälskonstnär, fåbodbrukare och barnboksförfattare från Malung stod som regissör.

Levande får finns också på Fårfesten, fast de får hålla till utomhus. Här kan besökare stifta bekantskap med representanter från flera av de svenska lantraserna samt deras uppfödare. Många var nog sugna på att skaffa egna får efter besöket på Fårfesten.

Nytt för i år var Värmlands Läns Fåravelsförenings råullsmarknad. Där kunde man på söndagen köpa ull direkt från fårägarna. Bara att bege sig hem och börja hantverka. För inspiration har man fått i massor under dessa dagar!

DEN S FÅRFEST

ÅRETS GULDBAGGEVINNARE

Färfestens stora pris gick i år till Erik Thorstensson och Christina Ekelund. Tillsammans driver de Ull-Akademien på Kyrkeruds Folkhögskola i Årjäng.

Hur tycker ni att intresset för ullhantverk är i Sverige?

– Det har absolut blivit ett ökat intresse för såväl ull som andra naturliga material de senaste åren. Det talas även mer om lantraser och ullens olika kvaliteter och användningsområden. Tex är det lättast att

börja spinna med ull från Värmlandsfåret som har såväl underull som långa täckhår, alltså både korta och långa fibrer, menar Erik.

Christina berättar att intresset har varit jättestort ända sedan Ull-Akademien startade 2008. De har två spinnkurser och två tovningskurser varje termin. Nu är det inte bara de som redan har ett intresse för design och hantverk som kommer. Intresset hos färgare ökar också, då de vill lära sig mer om hur man kan ta tillvara den fina ullen.

Samtidigt framförs åsikter att slöjdundervisningen i skolorna är otidsenlig och bör bytas ut mot tex datorkunskap och programmering. Hur ser ni på det?

– Då har man inte förstått det djupare syftet med hantverkets processer! När man befinner sig i en kreativ process tillsammans med andra människor så är man så mycket här och nu att man vilar ifrån alla andra bekymmer i livet. Att möta andra

människor, skapa och skratta tillsammans har en läkande effekt. Kreativitet och fantasi är viktigt för att individen ska kunna fungera bra i samhället. I den kreativa processen får hjärnan träning i problemlösning, vilket man har direkt nytta av i arbetslivet. Det är tex ofta när något går galet i den tänkta processen som man upptäcker nya saker. Här har folkskolerörelsen en stor roll att fylla då man ser till utvecklingen av hela människan och inte bara utbildar eleven till att behärska specifika färdigheter och bli en liten kugge i det stora maskineriet. Det är nödvändigt att skapande ämnen som slöjd verkligen är inspirerande. I dag känns undervisningen många gånger uppstyrd och därmed begränsande. Det borde absolut finnas fler forum för utövande av konstnärligt skapande, avslutar Christina och Erik.

TEXT & BILD
CECILIA WANGSTEN

TORA TEN I KIL

SVENSKA LANTRASFÅR

GOTLANDSFÅR

Fina lockiga fållar som ej blir tufsiga. Från ljusgrå till mörkgrå. Ullen är något grövre och med större och färre krusningar än finull. Den passar bra till tovning av stabila föremål såsom tofflor och sittdynor. Gotlandsullen är lite svårare att spinna men resultatet blir ett glansigt fint garn. Garnet passar bäst för konstvävnadad och stickning.

RYAFÅR

Vit, svart och grå i olika nyanser med hög ullkvalitet. Långa, vågiga och rätt grova täckhår med hög glans och kortare finfibrig bottenull. Tovning av stabila grövre föremål tex tofflor och sittdynor. Behåller sin ursprungliga struktur och krymper inte lika lätt. Garn till ryor, flossavävnader och konstvävnadsgarner samt till slitstarka sockor och vantar.

GUTEFÅR

Gutefåret utgör en värdefull, levande genbank som viktig länk mellan fårens vilda stamfäder och nutidens djur. De har varit nära utrotning, men tack vare ett omsorgsfullt och vällyckat avelsarbete finns det nu uppemot 2000 djur i genbanken. De finns i alla färger i gråtonskalan från nästan vit till helt svart. Fläckigt (skäck) är inte ovanligt. Bruna toner förekommer, men mer sällan. Ullen är grov och lite sträv och passar till praktiska kläder.

FINULLSFÅR

Fina lammskinn som ofta bereds som babyskinn. Det finns vita, svarta och bruna. Mjuk, silkig och finfibrig ull. Ullen är relativt kort och finkrusig och lätt att färga. Tovning ger stabila men ändå mjuka föremål tex hattar. Garn till halsdukar, tröjor och mjukare beklädnadstyger.

ALLMOGEFÅR

Till Allmogeåren räknas Dala pälsfår, Roslagsfår, Åsenfår, Helsingefår, Svärdsjöfår, Värmlandsfår, Klövsjöfår, Gestrikefår, Fjällnäsår och Tabacktorpsfår.

Ullkvaliteten kan variera inom raserna såväl som hos en enskild individ. Ullen är lätt att spinna tack vara kombinationen långa täckhår och finfibrig bottenull. Går även bra att tova.

HÄR SPIRAR FRAMTIDSTRON

Djursdala socken, med ca 400 invånare, ligger 1.5 mil norr om Vimmerby. En socken med riksintresse med tanke på naturtypen, det fina betet och mängden av backsippor som finns spridd över markerna.

Vi har ingen affär längre. På 60-talet fanns det tre stycken. Nu finns det bara två mjölkbönder kvar som levererar mjölk till mejeri och en som mjölkar till husbehov. På 60-70-talet var det många småbönder. Nu finns här inte så många betande djur så vår fina natur håller på att växa igen.

FIBERNÄT FÖR FRAMTIDEN

I Djursdala finns det en driftig samhällsförening som arbetar för att stärka god infrastruktur för bygden, ett bra serviceutbud, rikt kultur- och fritidsliv, god ge-

menskap och en stärkt lokal ekonomi. Föreningen jobbar också med att ha en god dialog med myndigheter, finansärer och andra sorts partners som kan bidra till god utveckling i bygden. Vi har tex ordnat med fiberuppkoppling och räddat den nedläggningshotade skolan.

VÄLKOMNAR NYA BÖNDER

Nu finns det folk som flyttar in och det är väldigt positivt. Det behövs till skolan och den lokala ekonomin. Vi söker med

ljus och lyfta efter idéer som gör att det blir fler som tycker att det är trevligt att bo i Djursdala. Gärna grönsaksodlare eller personer som vill starta andelsjordbruk.

Jag tycker att det skall finnas utrymme för både stora och små enheter med djur och att alla skall få komma till tals. En fin ladugård med mjölkgrup har byggts och en mindre småskalig har också sett dagens ljus – härligt.

Djursdala är en bygd där vi tror på framtiden. En socialt och ekologiskt hållbar socken som är attraktiv att bo i, besöka, och försörja sig i.

STURE JOHANSSON

Boende i Djursdala

Vänekon har fått sitt namn efter socknen Väne-Ryr i Västergötland.

Den är en rest av den behornade sydsvenska allmogekon och återfanns i början av 1990-talet.

Vikten för kor är 500kg, tjurarna blir betydligt tyngre. Färg och teckning varierar men vit rygg är vanligt.

Ett besök på Bokeslundsgården i Skåne är som att få se både förfluten tid och framtid i samma bild. Just den här februaridagen spatserar en stor flock blekingeankor och några nyfikna gäss omkring fritt i den stora trädgården. Linderödsgrisar sköter jordbearbetningen inför den kommande odlingsäsongen, och klövsjötackorna idisslar nöjda inne i ladugården. Husdjuren är alla av äldre raser, både lantraser och kulturraser av kor, får, gäss, ankor och höns.

"VAD ÄR EN RAS? DET ÄR EN INTRESSANT FRÅGA..."

Frukt- och grönsaksodlingen är småskalig och utgår även den från äldre sorter. Den något oväntade kontrasten är att Johan Widing och hans familj har ett ultramodernt sätt att se på marknadsföring och försäljning. Några av landets bästa kockar är stamkunder på Bokeslundsgården. Johan har med stor skicklighet byggt upp en förtroendefull relation med dem.

– Vi jobbar med sju-åtta restauranger, varav fyra återkommer varje vecka. Det vi strävar efter är långa samarbeten där lojalitet lönar sig. Den nära kontakten med kockarna

gör det naturligt att vi ger och tar åt båda håll. Odling och uppfödning planeras efter vad kunderna efterfrågar, men kunderna anpassar sig också till vad vi har gott om just för tillfället. Vanliga konsumenter kan förstås också handla direkt från oss, men vi har medvetet valt att inte ha någon gårdsbutik. Istället kör vi ibland "pop-up butik" på platser där vi ändå passerar när vi lämnat varor till restaurangerna. Då meddelar vi på Facebook eller Twitter vilken tid vi finns där och så kommer kunderna dit och hämtar sina beställda varor. Att ha en traditionell gårdsbutik hemma skulle ta alldeles för mycket tid – och då är det inte lönsamt, säger Johan.

ODLAR ÄLDRE SORTER

I det enkla bägväxthuset som ramar in gårdsplanen syns redan lite bladgrönt, mest övervintrad mangold och kål än så länge. Restaurangerna vill ha mycket späda blad, så det odlas både före och efter sommarens huvudkultur av tomater, gurka och aubergine. Minisquash (pyttesmå zucchini), vitlöksblommor och minipotatisar med det välklingande namnet "körsbärspotatis" är grödor som går hem hos finkrogarna. Av

BOKESLUND

Johan och Linnea Widing har byggt upp en fristad för äldre svenska raser på sin gård i Skåne

Långa rader av squash

HUSDJUREN ÄR ALLT
BÅDE LANTRASER OCH KULTURRASER
OCH HÖNS. FRUKT- OCH GRÖNSAKSODLINGEN
OCH UTGÅR ÄVEN DEN

Skånsk röd ko
med sin nyfödda kalv

D SGÅRDEN

**A AV ÄLDRE RASER,
RASER AV KOR, FÅR, GÄSS, ANKOR
SAKSODLINGEN ÄR SMÅSKALIG
FRÅN ÄLDRE SORTER.**

tomater och gurka odlas bara sådana sorter som skiljer ut sig tydligt mot de vanliga varianterna som finns i affären. Suvo Long heter den gamla kinesiska favoritsorten av slanggurka, enligt Johan är smaken helt oöverträffad. Familjen Widing har stort intresse för frökonstanta grönsaksorter och tar fram eget frö av bland annat kål, mangold/betor och kålrot.

”OLIKA SORTERS KÅLRÖTTER OCH POTATISLÖK ÄR HÖGAKTUELLA I DET NYNORDISKA KÖKET”

Gårdens inhägnade fruktodling är ett pedagogiskt skolexempel på samverkan mellan växter och djur, något som ofta kallas permakultur.

– Utgångspunkten är att vi vill odla frukt och samtidigt bevara äldre äppelsorter i en genbank. Stängslet behövs för att hindra rådjur, harar och kaniner från att skada träden, men det hindrar inte sorkarna som är vårt största problem här. Vi försöker göra det så ogästvänligt som möjligt för dem. Alla träd planteras i en nätkasse av mur- och putsnät för att sorken inte ska komma åt själva rothalsen. Korna får beta

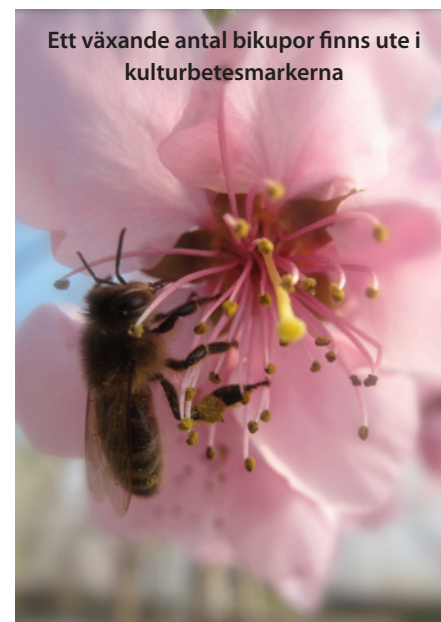
De unga fruktträden planteras i en nätkorg för att inte sorkarna ska äta upp deras rötter

mellan trädraderna för att hålla gräset kort, det gillar inte sorken. Mellan träden passar våra gäss bättre som betesdjur, eftersom de inte skadar skott eller blad. Höns, pärlhöns och ankor gör också stor nytta genom att de äter skadeinsekter som den besvärliga rönnbärsmalen. Dessutom sanerar de olika djurslagen betesmarken från varandras parasiter, säger Johan.

DJUR ATT BEVARA

Den första kontakten med lantrasdjur hade Johan när han som sexåring fick den öländska dvärgtuppen Lennart i present. Många år senare fick han tillsammans med sin blivande fru Linnea överta hennes föräldrahem, en liten gård perfekt för djurhållning. De var från början helt överens om att satsa på lantrasdjur, eftersom de delar intresset för genetik och avel.

– Förutom alla fågelraser, göingegetter och klövsjöfår så halkade vi in på kor. Året var 2004, jag läste sista året till trädgårdsingenjör och kopplade av med att leta på Blocket efter lantrasdjur. Där fanns en annons som löd ”tre kor av blekingsk lantras säljes”. Jag trodde först att det rörde sig om Ringamålakor, men det visade sig

Ett växande antal bikupor finns ute i kulturbetesmarkerna

vara en helt ny djurgrupp som hade bevarats i Granemåla. Ursprunget kunde styrkas och djuren hade hållits isolerade under lång tid. Ägaren hade blivit sjuk och resten av besättningen hade redan slaktats ut. De tre kor som fanns kvar skulle säljas, men det var inte så lätt eftersom de hade rykte om sig att vara inavlade. Korna var nästan helt svarta och av ursprunglig typ, små och framtunga. Efter en del efterforskningar stod det klart att de här djuren var mycket speciella, det hade inte köpts in några hondjur till besättningen på ca 100 år. När jag hade sett korna och pratat med föreningen (Allmogekon) förstod jag att gruppen måste räddas. Senare kom jag i kontakt med en annan liten grupp kor med gammal härstamning, de röda så kallade rögnarödsorna. Av dem köpte vi tre kvigor och några tjurar. Både granemåla- och rögnarödsorna räknas som undergrupper till ringamålakon i genbanken. Här hos oss håller vi dem som två skilda raser och vill bevara det så. Vårt mål är att rädda de här raserna. Om ingen annan gör det, så tänker vi göra det, säger Johan.

Killingarna är alltid påhittiga när det gäller att ta sig ut i friheten

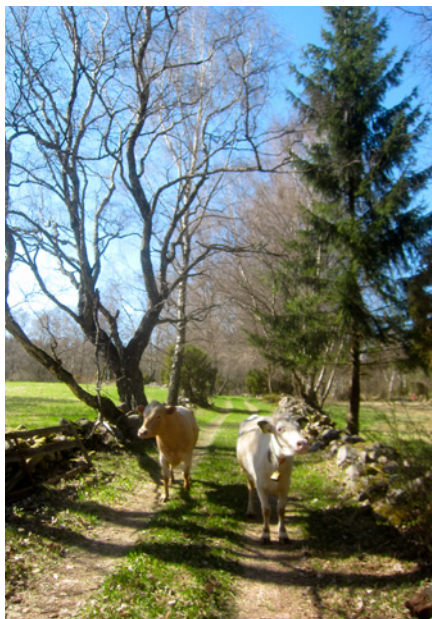
De spänstiga allmogekorna med sina lätta kroppar och sitt goda fodersök passar mycket bra in när igenväxta beten ska restaureras. Bokeslundsgården består idag av fyra mindre gårdar. En del av arealen är gamla kulturbeten som med djurens och motorsågens hjälp nu öppnas upp och återställs, både till utseende och funktion. Trots att den här dagen är gråmulen och kall, så är det lätt att föreställa sig en sommardag med kor och får på bete i ängsmarken. Fågatan, de små ängslyckorna och låga mosstäckta stenmurar påminner alla om svunna tider.

EN KONST ATT TA BETALT

Av betesdjuren blir det köttlådor som kunderna får boka in sig på. För att få lönsamhet i en sådan här småskalig uppfödning måste man enligt Johan våga ta ut ett högt pris.

”EN LANTRASFÅGEL SOM VÄXT SAKTA BEHÖVER KOSTA 350 KRONOR PER KILO OM DET SKA GÅ IHOP SIG”

Att varsamt restaurera igenväxta kulturbeten är en av Johans hjärtefrågor

– Det bygger på att kunderna förstår vad de betalar extra för. Vår facebook, instagram och hemsidan är olika sätt att förmedla mervärderna i våra produkter. Man brukar prata om ”storytelling”, att maten vi producerar kommer med en historia. Det blir allt viktigare för dagens medvetna konsument. Öppen gård har vi också några gånger om året, så att människor kan se med egna ögon hur djuren har det, säger han.

Inom gårdens verksamhet ryms ett myller av småskaliga arbetsuppgifter. Jag undrar hur de rimligen kan hinna med allt?

– Vi är två familjer, mina svärföräldrar är en viktig del i detta. Alla har olika ansvarsområden och vi är bra på olika saker. Dessutom har vi oftast några ”woofare” här, ungdomar från andra länder som praktiserar här en tid för att lära sig om lantbruk, säger Johan.

**TEXT: MARINA ERIKSSON
BILD: BOKESLUNDSGÅRDEN
OCH MARINA ERIKSSON**

Lantrasankor går lösa i stora flockar på gården

SVENSKA LANTRASFÅGLAR

Bohuslän-Dals svarthöna har grått kött

HÖNS

Lantrashöns är härdiga, har god motståndskraft mot sjukdomar och goda föräldraegenskaper. De värper normalt 100-200 ägg per år. I rika bygder utvecklades större och kraftigare lokala raser, medan fattigare områdens lokala raser blev mindre. De svenska lantraserna är :

- Bjurholmshöna
- Skånsk blommehöna
- Åsbohöna
- Ölandshöna
- Gotlandshöna
- Orusthöna
- Bohuslän-Dals Svarthöna
- Kindahöna
- Hedemorahöna
- Öländsk dvärghöna
- Gammalsvensk dvärghöna

De skiljer sig från varandra på många sätt, men har de typiska lantrasegenskaperna gemensamt.

Skånegäss älskar att ta sig ett bad

GÄSS

Skånegåsen är vår största lantrasegås. Den är lättgödd och snabbvuxen. Vikten brukar ligga mellan sex och elva kilo.

Ölandsgåsen ansågs på 70-talet vara borta för alltid, men det fanns några få djur i Västergötland. Ölandsgåsen är mindre än Skånegåsen, vikten ligger runt 4-5,5 kilo. Fjäderfärgen är brokig i vitt med brungrå partier på huvud, hals och lår. Ölandsgåsen är utrotningshotad, det finns bara 100 djur kvar.

Svensk gulanka tackar inte nej till sallad

ANKOR

Blekingeankan härstammar från Blekinges skärgård. En medelstor, kompakt anka som oftast är vildfärgade men helvit färg kan förekomma. Den är starkt hotad. Det finns bara ca 200 individer kvar.

Svensk gulanka standardiserades på 1920-talet. På 70-talet trodde man att den var utdöd, men en flock fanns kvar i Skånska Billinge.

Svensk blåanka finns i olika blå, svarta och vita nyanser. Det blå arvsanlaget ger dess speciella karaktär. Hur mycket ursprunglig lantras som finns i den är osäkert.

Svensk myskanka är namnet på de äldre stammar som togs tillvara på 1980-talet och som bevaras i genbank. Dessa är svarta och/eller vita. Blått kan uppträda vid enstaka tillfällen.

DEN NYA LIVSMEDELSSTRATEGIN

Tidigare i år presenterade regeringen sin livsmedelsstrategi.

Småbrukarna analyserade den och tyckte till. Vår debattartikel fick stort genomslag med publicering i

ATL, Land, Miljömagasinet och Landets Fria Tidning.

Här följer våra synpunkter följt av Sven-Erik Buchts svar samt vår replik.

EN ULV I FÅRAKLÄDER

För några veckor sedan presenterade regeringen sin efterlängtrade livsmedelsstrategi, ett dokument som ska ange inriktningen för Sveriges livsmedelspolitik fram till år 2030. Vid en första anblick ser vi många positiva formuleringar och fina ord om hållbarhet, miljömål, ökad självförsörjningsgrad och minskat regelkrångel. Så långt är allt väl.

Men dokumentet innehåller också en tydlig och skrämmande plan för att kunna sälja ut vår viktigaste naturresurs – åkermarken. Om planen genomförs så kommer det att vara dödsstöten för det småskaliga och hållbara jordbruket som ända in på 1980-talet stod för den största delen av vår matförsörjning.

LÖMSK PLAN

Likt en trojansk häst har den lömska planen bäddats in i positiva ord om konkurrenskraft. Under punkten ”strukturutveckling” vill regeringen ändra på jordförvärvslagen, så att aktiebolag lättare ska kunna köpa upp jordbruksmark. Det betyder att priset på åkermark kommer att öka i en allt högre takt. Bondens viktigaste resurs, jordbruksmarken, blir snart så dyr att vanliga bönder inte

har en chans att köpa den. Tyvärr verkar en sådan utveckling vara en medveten strategi, eftersom utredningen också föreslår en översyn av arrendelagstiftningen. De få bönder som kommer att finnas kvar blir i bästa fall drängar åt kapitalet – som arrendatorer på sina forna gårdar.

MOTSÄGELSEFULLT

Livsmedelsstrategins olika delar motsäger varandra på flera punkter, till exempel verkar regeringen tro att vi kan konkurrera med amerikanskt eller kinesiskt industrijordbruk – samtidigt som vi har höga skatter och högt djurskydd. Man konstaterar att ”kostnadsläget för insatsvaror och arbetskraft är högre än i jämförbara länder” men tror ändå att det kan lösas genom produktivitet utveckling och strukturomvandling. Man erkänner att inhemsk matproduktion behövs ur ett beredskapsperspektiv, men trycker ändå hårt på att vi ska hävda oss i den globala konkurrensen. Exportmöjligheter verkar vara viktigare än att föda vår egen befolkning.

GAMMAL POLITIK

Trots stora ord är detta ingen ny politik. På 1960-talet drev Socialdemokraterna en omfattande storleksrationalisering

och 1990 genomfördes en avreglering och marknadsanpassning. Resultatet av de reformerna vet vi nu; nedläggningen av jordbruk och minskningen av vår självförsörjningsgrad har aldrig gått så fort.

HELA SVERIGE MÅSTE LEVA

Regeringens strategi är dessutom bara möjlig på södra Sveriges slättland. I skogs- och mellanbygder sätter de geografiska förutsättningarna stopp. Här kommer jordbruken att dö ut i allt snabbare takt, landskapet kommer att mörkna.

Den sista försörjningsmöjligheten för oss som bor kvar blir att ta dyrt betalt för en naturromantisk bullerbyupplevelse. En konstgjord andning som finns kvar så länge den urbana medelklassen tycker det är trendigt att köpa mat direkt från bonden någon månad varje sommar.

Istället för sin blinda tro på storleksrationalisering, borde regeringen se värdet i att ha en hållbar matproduktion i hela landet. Små- och medelstora familjejordbruk har historiskt kunnat föda landets befolkning. Med rätt politiska förutsättningar kan vi göra det igen.

**FREDRIK WANGSTEN
& MARINA ERIKSSON**

REGERINGENS SVAR

REGERINGEN HAR INGEN LÖMSK PLAN

Svenskt jordbruk har stor potential att bidra till jobb och hållbar tillväxt på svensk landsbygd. Det är en av de viktigaste utgångspunkterna i Sveriges första livsmedelsstrategi som lades på riksdagens bord den 30 januari.

När nu regeringen går från ord till handling tar vi oss an de olika utmaningarna som finns för svenskt jordbruk och hela den svenska livsmedelskedjan.

Några exempel ur regeringens handlingsplan är åtgärder kopplade till företags kostnadsläge, minskat regelkrångel och smidigare kontakter med myndigheter.

Ett annat exempel rör frågan om lagstiftningens roll i strukturomvandling inom svenskt jordbruk. Med anledning av Fredrik Wangsten och Marina Eriksson, Förbundet Sveriges småbrukares artikel vill jag betona att det är svenska lantbrukares egna beslut som gör att vi har en mångfald av små och stora lantbruksföretag och som alla är viktiga för en levande landsbygd.

Dagens jordförvärvslag, daterad 1979, stiftades utifrån den tidens rådande omständigheter.

HÄMMAR UTVECKLINGEN

I dag driver många lantbrukare företag som är betydligt större än så och, precis som det konstaterades i konkurrenskraftsutredningen, finns det tecken på att nuvarande lagstiftning om jordförvärv och arrende hämmar företagsutvecklingen på svensk landsbygd.

Det måste vi ta på allvar och därför måste regeringen agera. Regeringen kommer att genomföra ett brett analysuppdrag vars

syfte är att studera lagstiftningens effekter, inom såväl jordbruk som skogsbruk, på företagsutveckling, förutsättningarna för aktivt brukande, sysselsättning och bosättning på landsbygden.

Först efter noggrann analys kommer regeringen ta ställning till om, och i så fall på vilket sätt, specifika förändringar av lagstiftningen bör utredas vidare.

Det är viktigt för mig att tydliggöra att regeringen inte tar lätt på förändringar av lagstiftningen om jordförvärv och arrende. Det finns många olika värden och faktorer som vi måste ta hänsyn till. Sverige har värdefulla naturresurser som gör det möjligt att öka livsmedelsproduktionen, vilket ger fler jobb, hållbar tillväxt och en levande landsbygd.

Fler i Sverige och världen ska välja svenskt till tallriken. Svensk livsmedelsproduktion ska öka. Det är det livsmedelsstrategin handlar om.

För att nå målen behöver vi både stora och små jordbruksföretag som har möjlighet att utvecklas.

SVEN-ERIK BUCHT

SMÅBRUKARNAS REPLIK

ÖPPNAR FÖR EN UTFÖRSÄLJNING AV SVENSK ÅKERMARK.

Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht syftar i sitt svar på vår debattartikel att jordförvärvslagen är gammal (daterad 1979) och att den hämmar företagsutvecklingen på landsbygden.

Vi menar tvärtom, att vi ska tacka den gamla lagen för hur svensk landsbygd ser ut idag. Ett mångskiftande lapptäcke av små och stora gårdar som drivs av självägande bönder. Bolagsförbudslagen som regeringen nu vill ta bort är i själva verket över hundra år gammal.

Den kom till efter att sågverksbolag hade lurat en stor del av de norrländska bönderna att sälja sin skog till kraftigt underpris. En företeelse som brukar kallas för "baggböleri". För att undvika modernt baggböleri bör vi snarare skärpa jordförvärvslagen – inte montera ner den.

DRABBAT ÖSTRA EUROPA

Internationellt brukar man använda begreppet "land grabbing" när stora bolag köper upp andra länders mark. Det är ett allvarligt problem på många håll i världen och ökar även i Europa. I takt med anpassningen till EUs och WTOs frihandelsavtal har speciellt länderna i östra Europa drabbats hårt. Bördig jord och förhållandevis låga priser har gjort jordbruksmark till en mycket bra investering för banker, fonder och globala jordbruksbolag. I Rumänien, som är EUs sjätte största jordbruksnation, har markpriserna stigit med hela 25 gånger sedan 2002. Tre Rumänska småjordbruk läggs ned varje timma! The Transnational Institute (TNI) beräknar att 30-40 procent av den Rumänska jordbruksmarken nu ägs av investerare.

Om regeringen får igenom sin plan att underlätta för "extern kapitalförsörjning" så kan vi få en liknande utveckling här.

Jordförvärvslagen har två huvudsyften: Att förhindra bolag (juridiska personer) från att konkurrera ut bönder (fysiska personer) vid köp av gårdar, samt att gynna sysselsättning och boende i glesbygd.

Båda delarna behövs om vi ska uppnå livsmedelsstrategins mål om en ökad matproduktion och högre självförsörjningsgrad. Mer och bättre mat får vi självfallet genom att gynna våra svenska bönder. Inte genom att sälja ut jordbruksmarken till investerare.

Täpp Lars Arnesson är sjätte generationen på Arvselens fäbod utanför Malung. Förutom bonde så är han också skinnskräddare, skådespelare och barnboksförfattare.

Arvselen nämns redan på 1600-talet i en inventering över kvarnar och fäboddar. Den är en stor fäbod som långsamt men ständigt förändrats. Nya generationer efterföljer de gamla och kvar finns de avtryck som formar de efterkommande släktena. Idag bor Täpp Lars på Arvselen tillsammans med sina två barn Täpp Kerstin och Täpp Erik. Varje sommar flyttar han och barnen till fäboden utanför Malung med sina djur.

– När det droppar från taken och snön smälter börjar längtan till fäboden växa och vi ser fram emot att åter få flytta till skogen med djuren. Här känns livet lätt och leken och sagorna är nära. Naturen och skogen är en fantastisk plats att arbeta på och leva i. Mina dagar är fyllda med slitigt jobb och underbara upplevelser. Jag har gjort valet att arbeta hårt i en vacker miljö hellre än att stressa på ett kontor, säger Täpp Lars.

VARFÖR FINNS DET FÄBODAR?

I de delar av världen där det finns fäboddar beror detta på klimatet och bristen på odlingsbar mark. Allt som växte på åkrarna hemma i byn och allt man kunde odla om somrarna var man tvungen att spara till mat och foder under den långa vintern. Lösningen blev att bygga enkla gårdar och byar för sommarbruk någon mil från hembyn. I fäboden kunde djuren beta fritt i skogen under sommaren. Fäbodkullorna som vaktade djuren kunde göra sommarens mjölk lagringsbar genom att förädla den till smör och ost som sparades till vintern.

FÄBODENS DJUR

I stora ladugården bor kor och getter. Korna är fjällkor och getterna är av svensk lantras. I lilla ladugården bor kalvarna. Höns och kaniner är av olika raser då Täpp Lars tycker om mångfald och inte enfald.

ARVSELEN

EN GAMMAL MEN LEVANDE FÄBOD

Djuren i ladugården släpps ut på bete tidigt om morgonen när mjölkningen är avklarad och de får beta fritt hela dagen. På kvällen, när de ätit sig mätta på örter och gräs som växer i skogen, kommer de hem. Då vill de in i ladugården för natten, till skydd för varg, björn, knott och mygg.

Denna dygnsrytm och skogsbetet ger en fantastisk god och näringsrik mjölk.

– Lantraser är härdiga, lever länge och har lätt att anpassa sig till olika sorters föda. De har bra självkänsla och man får mycket god social kontakt med dem, menar Tjäpp Lars..

Han tar avstånd mot det han kallar "måttbeställd" mat. Att industrin och butikerna vill att allt skall vara likriktat. Mat skall vara på riktigt och det är djuren

och växterna som skall bestämma. Inte industrin. Avslutningsvis berättar Tjäpp Lars att han, tack vare att han är författare, känner att han har mycket lättare att få komma ut och prata om fäbodliv än om han "bara" hade varit bonde.

TEXT: HENRIK WANGSTEN
TJÄPP LARS ARNESSON
BILD: HENRIK WANGSTEN

För tvåhundra år sedan fanns det minst 170000 getter i Sverige. Nu finns bara ca 1000 djur kvar. Av dem är de flesta förädlade mjölkgetter. De svenska allmogegetterna är Göingeget, Jämtget och Lappget

Några fjällkor på väg hem i skymningen. Fjällkon är väl anpassad till ett kallare klimat. Den är liten men stark och tålig. Dess mjölk innehåller hög halt av A2-protein och ger dubbelt så mycket ost som den från vanliga kor.

Vad funderar du på vad gäller småbruk, livsmedelsproduktion, villkor för mathantverkare och kulturlandskap? Låt Småbrukarens läsare veta. Skicka dina tankar och åsikter till redaktionen@svrigessmabrukare.se eller Småbrukaren, c/o Jonas Wangsten, Åshammar Prästgården, 664 91 Grums. Senast den 10 februari vill redaktionen ha ditt brev inför nästa nummer.

Rädda den svenska maten

Sverige har nu till sist en livsmedelsstrategi i likhet med många andra länder. Men det politiska arbetet har bara börjat, nu gäller det att göra konkreta förbättringar för både maten och miljön. Livsmedelsstrategi är nu inne i ett slutskede. Strategin skall gälla fram till 2030 med syftet att uppnå miljömålen för Sverige och samtidigt öka lönsamheten i jordbruket. Resultatet kommer att vara avgörande för hur vår mat produceras.

Svenskt lantbruk står inför stora utmaningar och kämpar för en ökad lönsamhet. Om strategin endast fokuserar på ökad produktion kan det leda till fortsatt intensifiering av kemikalier, fler djur på mindre yta, mer antibiotika och ökad övergödning. Dessutom finns det risk för att djur får äta kraftfoder istället för att beta i värdefulla naturbetesmarker. Djurens hälsa och kondition samt den biologiska mångfalden i betesmarkerna kommer då att försämrats betydligt.

Ökad produktion leder till lägre priser, men detta får inte ske på bekostnad av lägre kvalitet. Genom högre löner och dyra byggkostnader har Sverige ändå svårt att konkurrera mot Europas utbud och kommer aldrig att vara det billigaste alternativet. Det svenska lantbruket kan istället konkurrera med en högre kvalitet eftersom många

konsumenter, i hela Europa, efterfrågar mat som är snäll mot naturen, har ett högt djurskydd och låg användning av antibiotika.

Livsmedelsstrategin måste respektera planetens, ekosystemens, djurens och konsumenternas krav på hållbar produktion och konsumtion. Samt skapa förutsättningar som gör att allt fler lantbrukare kan öka sin lönsamhet och produktion av hållbara livsmedel.

Därför kräver Naturskyddsföreningen att livsmedelsstrategin:

- lever upp till FN:s globala mål för hållbar utveckling - Agenda 2030.
- lever upp till miljömålet Giftfri miljö med minskad spridning av bekämpningsmedel och ekologisk produktion.
- lever upp till miljömålet Ett rikt odlingslandskap där betande djur skyddar hotade arter och naturtyper.
- lever upp till miljömålet "Begränsad klimatpåverkan" och styr mot det fossilfria jordbruket.

PER-OLOF ERICKSON

Källebergs honung & biredskap

Honung, biredskap,
bisamhällen.

Tvål och
hygienprodukter
Återförsäljare för
Töreboda Biredskap,
Ljusbergskupan

Tel 0471-420 73
mobil 070-510 66 28

epost:
kennerth.f@telia.com

Upptäck våra naturliga produkter för ditt välmående

- Sängkläder i ull från texelfåret även ekologiska
- Rödcederprodukter mot mal, pälsångar, mm
- Lamm- och fårskind
- Kalv- och kohudar
- Ekologiska tvättmedel
- Spinnrockar och kardmaskiner Louët
- Ekologiska underkläder i ull
- Tofflor i lammskind

ULLBUTIK i Råda
Risätersvägen 1, 683 93 Råda
www.ullbutik.se, tel 0563 42033

HUR KRISGÅRDSKONCEPTET KAN HJÄLPA DEN SVENSKA SMÅJORDBRUKAREN

Småjordbruken är en livsviktig, men idag underskattad och nedprioriterad del, i vårt samhälle. Vi behöver skapa en ekonomiskt hållbar framtid för dagens ekologiska småjordbruk. Vi ser att stad och landsbygd behöver integreras mer i frågor kring lokal matproduktion. Genom att utnyttja och utöka den kunskap och resurserna som finns hos Sveriges småjordbrukare, tror vi att det kan bidra till en hållbar omställning.

I konceptet Krisgård binder vi samman omställningstanken med självhushållning och prepping (prepping kommer från engelskans 'preparation' vilket översätts till 'förberedelse'. Prepping är att förbereda sig inför en krissituation).

KRISBEREDSKAP

Det hela bygger på att den som har en fastighet med lite mark till, tar emot människor vid en tillfällig eller längre kris i samhället. Dessa människor har då köpt sig en slags krisförsäkring som är bundet till platsen. Dessa människor betalar en summa mot garantin att ha plats på en sådan gård vid en kris. På gården finns ett "krispaket" med det som behövs för att klara sig i tre månader.

Tanken är också att Krisgården ska hålla för en långsiktig samhällsförändring i form av att det finns en matproduktion på gården. Vid en eventuell kris försörjs de som ingår i Krisgården. Den eller de som bor permanent på gården ser till att en matproduktion finns.

När det inte råder en krissituation finns ändå en matproduktion och levande, praktiserad kunskap om den. Det blir då också en källa till närproducerad ekologisk

mat, där dom som ingår i Krisgården varje månad kan köpa sin andel mat som produceras på gården – ett aktivt andelsjordbruk.

I krispaketet ingår ett kontrakt där dom som har Krisgården också förbinder sig att upprätthålla platsen utifrån överenskommen standard, så den fungerar vid en kris. Krisgården kommer också ha utbildning inom första hjälpen, självhushållning, krishantering, gruppsykologi, ledarskap och liknande, allt format efter behov. En krisgård ingår i en organisation som tillhandahåller utbildning, avtal, handledning, stöttning, osv. En tanke är att det finns nån slags certifiering för att kunna bli Krisgård. Utöver det här baskonceptet med avtal, förberedelse och utbildning, kan varje Krisgård tillsammans med sin grupp forma sin Krisgård själv. Kanske vill vissa bidra genom arbete på gården och betalar då en mindre summa varje månad.

GEMENSKAP OCH SAMARBETE

I konceptet ingår en viss mängd regelbundna träffar där man samarbetar på gården, lär sig hur den sköts vid en kris och utbildas inom relevanta områden. Detta för att alla vid en eventuell långvarig kris ska kunna komma dit och direkt börja arbeta på gården. Det finns alltså en stor del i det som handlar om gemenskap och samarbete. Varje krisgård formas utefter dom som ingår i den och blir på så sätt också ett sätt att tillsammans göra sin egen omställning.

Genom att hålla det småskaligt, öppet och formbart utefter varje gårds förutsättningar, tror vi att det är lättare att skapa ökat engagemang för landsbygd och

självförsörjning. Vi tror att många idag ser nödvändigheten och värdet i det här. Men vi tror att många inte vill, eller kan, gå hela vägen med egen gård och självhushållning. Genom Krisgården får du ta del av dom resurser som finns på en sån här gård, med tryggheten och vetskapen om vart du beger dig vid en kris.

SMÅBRUK EN VIKTIG DEL

Krisgården handlar i stora drag om folkbildning, organisering och social omställning, för att dämpa stötarna vid en eventuell kris. Men också om att skapa en hållbar ekologisk matproduktion, där dagens småjordbrukare skulle kunna vara en viktig del i att skapa ett alternativ inom livsmedelsmarknaden. Vi tänker att i konceptet Krisgård och andelsjordbruk / samodling skapas ett ökat intresse för Sveriges småjordbruk. Det enskilda jordbruket kommer dock fortsätta drivas utefter jordbrukarens inriktning, men där en viss andel mat alltid produceras. Detta tänker vi skapar en ökad möjlighet för Sveriges småjordbruk, då det finns en tryggare ekonomisk förutsättning, med andelsprenumeranter och en viss garanterad månadsinkomst.

Vi som skrivit den här texten är ett par i 30-årsåldern som bor på en mindre gård. Vi är inga jordbrukare, men har intresse för odling, omställning och självhushållning. Med den här artikeln vill vi skapa en debatt kring den här idén.

**SOFI WÅHLANDER
& MARTIN JOHANSSON**

Här kan alla medlemmar annonsera gratis. Senast den 10 maj vill redaktionen ha din radannons inför nästa nummer.

Skicka din radannons till info@sverigessmabrukare.se eller Småbrukaren c/o Jonas Wangsten, Åshammar Prästgården, 664 91 Grums.

SÄLJES

KRAV-certifierad matpotatis

Många olika sorter, Solist, Princess, Connect 10kg/120kr, 25kg/220kr, Delikatesspotatis Cherri 15kr/kg. Torbjörn Ohlsson Önnestad/Ullstorp Skåne 076-814 90 47, 044-701 07.

Drabant såmaskin	1500:-
Fingerhjulräfsa	1000:-
Åkland sidoräfsa	1000:-
Svegma silo, elevator, fläkt	1000:-

Ingvär Svensson, Falkenberg
070-68 88 107

Stora smågrisar

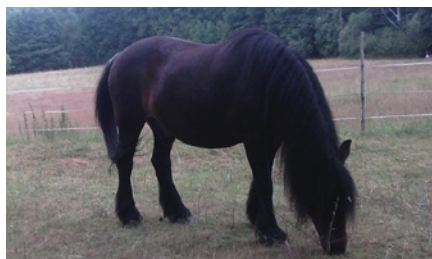
Flerraskorsningar, härdiga och lämpliga till ute- eller inneliv. Mycket bra som kelgrisar också. Styckevis eller i grupp för vidaruppfödning 700kr/st. Även hel eller ½ gris styckad och klar för frysen. Slaktade på kontrollslakteri 40 kr/kg. Anders Söberg Vollsjö/Bjälkhult Skåne 0706-706 752, 0415-421 58

Gammal husvagn

lite defekt 600 kr, 073-9996737

Rum uthyres

i äldre omodernt hus 073-9996737

Nordsvensk söker nytt hem

Jag heter Raston och är en äldre f.d. skolkhäst som tyvärr mist min käre huse. Nu söker jag ett nytt, gott hem. Jag har inga olater, är frisk, lugn och trygg, mkt. körd och riden. Vem har ett gott hjärta för mej på min ålders höst. Jag bor nu i södra Sverige. Div. utrustning kan även köpas. Vid intresse, ring 0760-47 16 27

KÖPES

Gård

Familj söker liten gård där man får plats med barn, får, höns samt goda odlingsmöjligheter. I Boxholm, Mjölby, Tranås eller Ödeshögs kommun. Även renoveringsobjekt är av intresse, litet som stort. Bara att det är rätt ställe för oss. Kalle & Josefin, ring 073-6490321

Diverse

Grovsågade bräder, gammal båt, traktorgrävare, hästskor, krusbärsbuskar gammal röd sort, svartvinbärssticklingar Medhjälpare sökes till gård, ett plus om du är snickarkunnig. 073-9996737

GAV DET FATTIGA OCH GETTÄTA SMÅLAND ÖKNAMNET "GETAPULIEN"

Göingegeten är en rest av den gettyp som förr var mycket vanlig i södra sveriges skogsbygd. Färgen är vit, grå eller bådadelarna. De hölls som resurssnåla producenter av mjölk, skinn, ragg och horn. Eftersom de föredrar att beta löv framför gräs så lämpar de sig väl för slybete på igenväxta marker. Rasen betraktas som utrotningshotad, det finns ca 300 individer.

– Göingegetterna är mina favoriter. De härstammar från en tid då varje individ hade en egen identitet och ett namn. Jordbruksverkets moderna definition på en get är ett örönmärkesnummer och 0,15 djurenheter, säger Christina Liljerås från Hörnebo i Småland.

Förbundet Sveriges Småbrukare inbjuder till årsstämma

Lördagen den 8 april 2017 på
Borghamns Vandrarhem & Konferens

PROGRAM

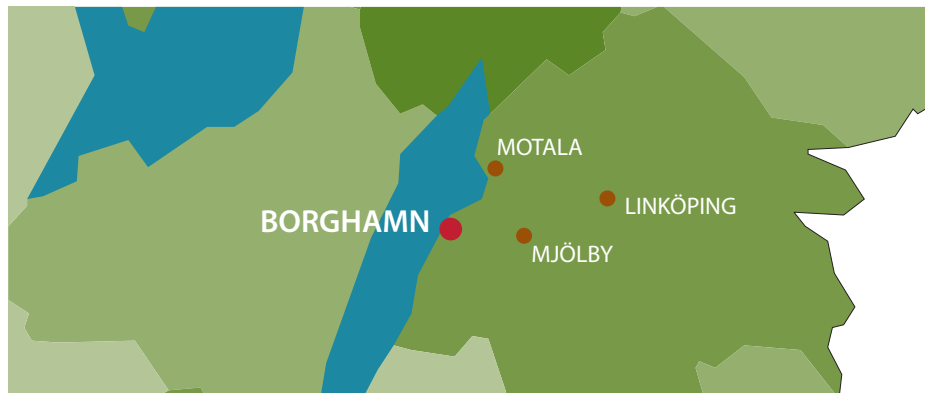
Frukost	09.00 - 10.45
Årsmötesförhandlingar	11.00 - 16.00
Uppehåll för lunch	12.30 - 14.00
Kaffe	ca 16.00

ANMÄLAN

Anmäl dig senast den 1 april till:

Rolf Andersson 0730-51 06 14
rolf@sverigessmabrukare.se
eller
Lena Larson 0380-66 20 51
kansliet@sverigessmabrukare.se

VÄLKOMNA

MEDVIND FÖR FÖRBUNDET

Det senaste året har småbrukarfrågor syns alltmer i samhällsdebatten. Om det förut var kockarna som var medias kelgrisar, så pekar mycket på att den småskaliga bonden nu erhållit stjärnstatus i folkets ögon. Kanske beror det på tv-succéer som Mandelmann och Bonde söker fru. Eller så har stressade nutidsmäniskor bara ett stark sug efter det genuina, något som känns äkta.

Hursomhelst så verkar småbrukande i alla dess former vara många människors dröm idag. Vi i styrelsen har tydligt märkt av ett ökat intresse för förbundets budskap och värderingar. Genom personliga möten, föreläsningar och debattartiklar har vi påverkat den allmänna opinionen. Vi får allt fler förfrågningar om att berätta, skriva och föreläsa om småskaligt jordbruk i olika sammanhang. Fler nya medlemmar än på länge har anslutit sig till förbundet. Allt detta är fantastiskt roligt, men det behövs fler personer som kan och vill jobba i denna trevliga medvind. En bra början är att komma till årsstämman i Borghamn, både nuvarande och blivande medlemmar är varmt välkomna!

Tack för alla gåvor som kommer in.

Det sporrar oss att fortsätta
arbeta för ett uthålligt jordbruk.

GÅVOR TILL FÖRBUNDET

Adolfson, Max	Kristdala	200
Alfredsson, Bo	Kungälv	100
Anderberg, Ingeman	Bjärred	400
Andersson, Gerhard	Alingsås	100
Andersson, K-J	Skara	200
Brolin, Göran	V. Tunhem	100
Brolin, Monica	Marbäck	100
Carlsson, B-G	Malmö	500
Dahlén, Solveig	Värnamo	200
Dahlgren, Thorild	Gävle	100
Edmundsson, Nina	Gråbo	100
Fredriksson, Aili	Fliseryd	200
Fredriksson, Sixten	Öxnevala	50
Hällqvist, Anders	Rossön	200
Högberg, Carina	Växjö	80
Hörman, Ebbe	Kumla	100
Isaksson, Signar	Luleå	100
Johansson, B-I	Kumla	100
Johansson, Eije	Sävsjö	100
Jönsson, Gurli	Löberöd	50
Jönsson, Stefan	Holmsjö	50
Karlsson, Birger	Tidaholm	200
Karlsson, Folke	Degerfors	100
Kornell, Egon	Hjo	300
Lindkvist, Marianne	Järfälla	100
Lundahl, Birgitta	Lund	200
Magnusson, Rolf	Sunne	100
Nilsson, Arne	Åstorp	100
Nilsson, Helge	Vinslöv	100
Nilsson, Kjell-Åke	Hjärnarp	60
Nilsson, Lars-Åke	Transtrand	600
Nordin, Bo	Backe	200
Ohlsson, Per-Ola	Vankiva	100
Olsson, Björn	Sövde	100
Olsson, Lennart	Örebro	600
Olsson, Rolf	Sparreholm	500
Olsson, Rolf	Östersund	100
Pein, Jens	Tystberga	100
Persson, Håkan	Töreboda	100
Persson, Sven	Harlösa	100

Pettersson, Donald	Lötterp	100
Risberg, Ronny	Hörby	100
Sandell, Arne	Färgelanda	100
Sandell, Sonja	Tierp	100
Spångberg, Per	Österfärnebo	100
Stenberg, Björn	Överum	200
Swahn, Rolf	Ödeshög	100
Svennerberg, Ingvar	Veddige	70
Svensson, Ingvar	Lammhult	100
Svensson, Jörgen	Tving	100
Svensson, Mikael	Långaryd	50
Svensson, Rune	Virestad	100
Söberg, Anders	Vollsjo	150
Söderberg, Per	Kristinehamn	50
Söderquist, Sven-Åke	Fjugesta	100
Thorslund, Stefan	Årvidaberg	100
Werner, Per	Västra Torup	100

GÅVOR TILL EGEN AVDELNING

Adolfson, Max	Kristdala	200
Andersson, B-M	Sävsjö	100
Andersson, Inga	Gullspång	100
Börjesson, Erling	Öxnevala	100

Gustafsson, Anna	Forserum	200
Gustafsson, Bernt	Östansjö	100
Hörman, Ebbe	Kumla	100
Jeppsson, Hans	Hörby	100
Johansson, Mats	Färila	100
Jönsson, Gurli	Löberöd	150
Jönsson, Göran	Löberöd	100
Jönsson, Stefan	Holmsjö	50
Larsson, Lennart	Svenljunga	100
Nilsson, Curt	Marieholm	50
Nilsson, Evert	Torsås	100
Nilsson, Thomas	Hörby	50
Ohlsson, Torbjörn	Önnestad	100
Persson, B-G	Hamneda	100
Runn, Ulla	Vretstorp	100
Swahn, Rolf	Ödeshög	100
Svensson, Göran	Stora Levene	100
Svensson, Ingvar	Lammhult	100
Svensson, Rolf	Svängsta	100
Söberg, Anders	Vollsjo	150
Turerrsson, Lennart	Hyssna	100
Åkesson, Philippa	Lomma	100

SAMAP

Hushållssädeskvärnar

Mal färskt fullkornsmjöl
av bl.a. vete och råg

- malt på naturstenar
- mycket tystgående
- inget bortsiktat
- fullt hälsovärde

Ring så berättar vi mera!

ORBIO AB • tel: 08-767 08 85 • www.orbio.se

LANDSBYGDSPARTIET VÄXER

Landsbygdspartiet oberoende, LPo, är en ganska ny spelare på den politiska arenan. Partiet är litet men växer stadigt. I valet 2014 kom de in i 14 kommuner och i Svenljunga fick partiet hela fem mandat. Åke Karlsson från Kolmården är en av de som arbetar med att starta upp nya lokalavdelningar.

– Hittills finns det lokalavdelningar i 25 kommuner och tio till är på gång. Jag har nyligen bildat en interimstyrelse här i Norrköping. Att skapa aktiva lokalavdelningar är en viktig del av satsningen inför valet 2018. Intresset för vår politik har ökat tydligt på senaste tiden, särskilt då vi har synts i media. Det är viktigt att nå ut så att människor vet om att vi finns, säger Åke.

LPo vill vara ett parti för alla som lever och verkar på landsbygden. De ser sin uppgift i att bevaka och företräda landsbygdens och småorternas intressen i förhållande till storstäderna. Några kontroversiella punkter finns i Partiprogrammet. LPo vill att Sverige ska lämna EU, men ser gärna ett samarbete mellan fria suveräna stater. De är också tydliga med sin rovdjurspolitik.

– Vi vill inte ha någon frilevande varg i Sverige, avslutar Åke Karlsson.

SÄDESKVARNAR
FLINGKVARNAR
TORKAPPARATER
GRODDAPPARATER
MJÖLKSYRNINGSKRUKOR
JOSPRESSAR M.M.
KVARNSSPECIALISTEN

Tel och fax: 0302-359 79
www.kvarnspecialisten.se

GjordNära
 EST. 2013
 BLIXTERBODA

**Tunnelväxthus för
Yrkesodlare!**

WWW.TUNNELVÄXTHUS.SE 0581 499 990

ÖSTERGÖTLAND

STUDIEBESÖK

Vi gör ett studiebesök till Allmogegården den 5 maj kl. 10.00. Där pågår en utbildning i självhushållning och hållbar livsstil. Allmogegården ligger mellan Gränna och Huskvarna. Medlemmar är varmt välkomna! För anmälan, info och samäkning ring Stefan Thorslund tel. 0738430807.

SKOGSDAG

Den 25 mars kl 10.00-14.00 ordnas en skogsdag i mindre format hos Johan Pettersson i Övre Vånga mellangård, Rimforsa. Där får vi bl.a. se skogskörning med nordsvenska hästar. För info ring Johan tel. 0738499872

SÖDERMANLAND

STUDIEBESÖK

7/4 kl. 11.00 besöker vi Ekenäs getgård i Vadsbro.

19/4 kl. 13.00 besöker vi Stenhammars slott utanför Flen. Vi tittar på kungens och prinsens köttkor. Ta gärna med egen fikakorg.

Även medlemmar från Östergötland hälsas välkomna till våra studiebesök.

MARKNAD

27/5 från kl 10.00 är det gammeldags marknad i Malmköping. Vi deltar med vårt berömda ”bondkök”. Kom och ta en kopp kaffe med oss vid köksbordet och diskutera stort och smått.

Anmälan och frågor till Håkan Nyström, 0155-93161 eller 070-4527282

SKÅNE

FRÖ OCH PLANTBYTARDAG

Även i år ses vi på Den Gamles Gård, Sniberup, Hörby, söndagen den 14 maj. Tag med det du vill avyttra/byta och köp hem det du saknar av blomster, grönsaker, träd, buskar mm. Om du inte har något att byta eller sälja så kom ändå. Stora möjligheter att finna något spännande att ta med sig hem till den egna täppan.

Startskottet går kl 14,00. Tag med egen fikakorg.

SÖDERTÖRN-UPPLAND

Kulturlandskaperna har ett tätt samarbete med föreningen Småbrukarna Södertörn-Uppland. Datum för aktiviteter för Kulturlandskaperna på Överjärva gård i Solna.

- 13 maj – Stora färvandringen
- 21 maj – Lilla färvandringen
- 1 juni, 18.00 – 21.00
Slipa och slå med lie. Kurs
- 10/11 juni. I nya ladan. 10.00 – 17.00
Loppis till förmån för fåren.

I augusti kommer en gärdesgårdsbyggarkurs att hållas på Mats väg, Vaddö. Alldeles nere vid havet! Anmäl dig redan nu!

För mer information, besök www.kulturlandskaperna.se eller ring:

Ulla Alm, ordförande 070 730 09 65,
ullaalm.biogeo@telia.com
Marianne Unnert, kassör 073 404 51 22
Britt Johansson, sekreterare 070 211 20 43

SMÅBRUKETS DAG

Den 22 juli gör vi studiebesök hos Ecotopia på Österlen Bondrum (mellan Eljaröd och Skånes Tranås längs väg 19)

Vi träffas kl 13,45 på utsatt tid. Beräknad tid ca 2,5 timmar inkl rawfoodfika. Kostnad 180kr/person.

Vi börjar med en föreläsning i samband med utställningen ”Självhushållning på Ecotopia” på Ecotopias mötesplats.

Utställningen är indelad i följande områden:

- Vild mat och dryck
- Odlad mat och dryck
- Nyttoväxter
- Nyttodjur
- Energi
- Vatten
- Ekobygge.

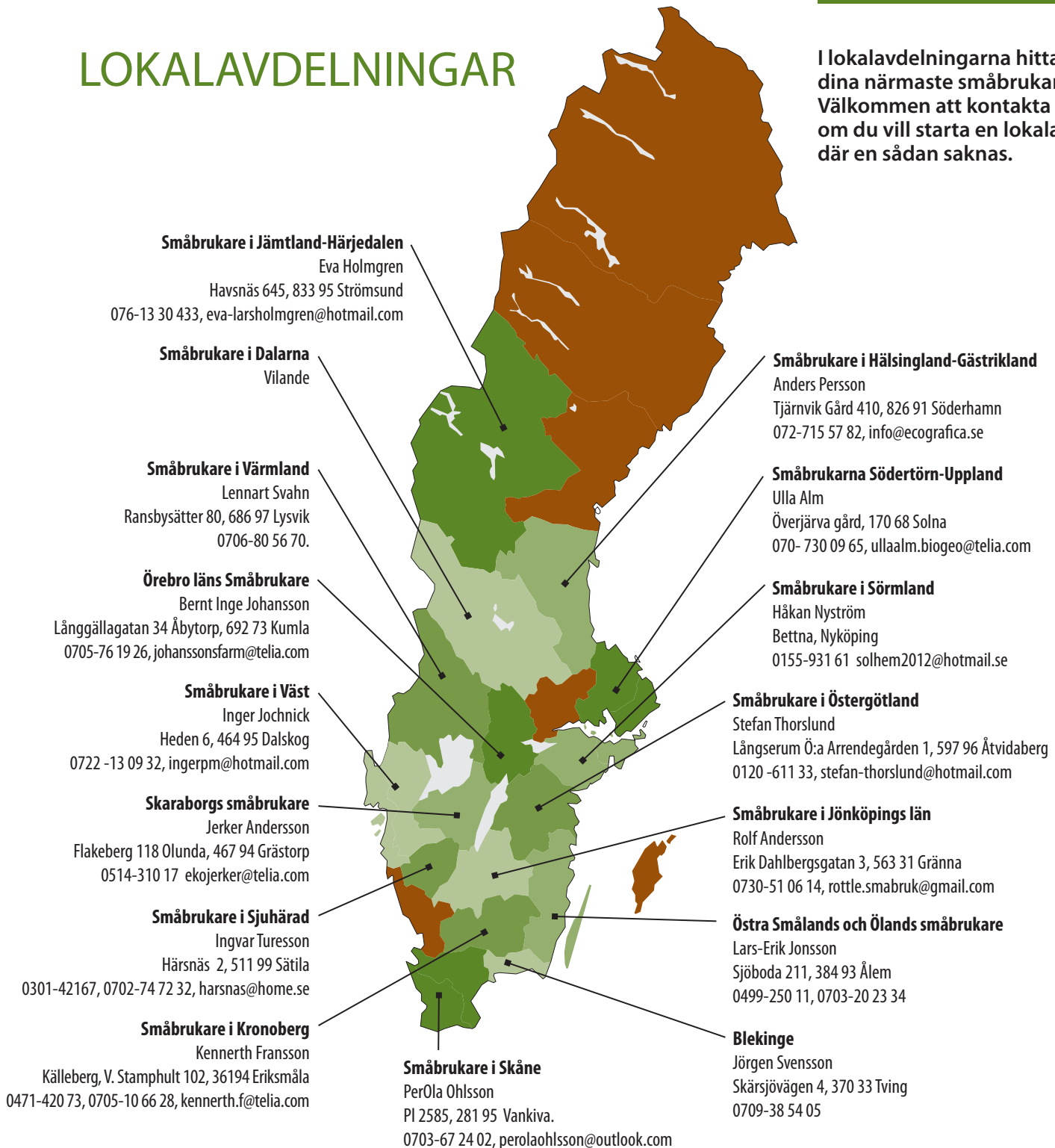
Därefter presenteras hållbara lösningar i naturlig miljö. Visningen handlar om ekologiskt och energisnålt byggande, halmbalshusbygge, byggnadsvård, kretsloppsavlopp, solel, solvärme i kombinerat värmesystem, självhushållning, ekologisk odling, lagring i jordkällare etc. sett ur ett helhetsperspektiv.

För er som vill ta med en fikakorg så åker vi till något trevligt ställe och trivs tillsammans.

Bindande anmälan till Per Ola Ohlsson 070-36 72 402 senast den 8 juli 2017.

LOKALAVDELNINGAR

I lokalavdelningarna hittar du dina närmaste småbrukarvänner. Välkommen att kontakta förbundet om du vill starta en lokalavdelning där en sådan saknas.

POSTTIDNING B

Småbrukaren
c/o Lena Larson
Estenstorp 5
570 21 Malmbäck

Välkommen,
att ta en titt på LIVDJURSLISTAN för
FINULLSFÅR!

www.finullsforeningen.se

FINULLSFÅR, EN FÅRRAS SOM HAR DET
MESTA I ETT OCH SAMMA DJUR!

Gott kött. Mjukaste ullen och skinnen. Bra
naturvårdare. Lugnt temperament.
God respekt för stängsel. Frukt samma. Går
att betäcka året om. Goda mödrar.
Inga inkorsningar med kötrassfår behövs för
att få bra slaktkroppar.
En bevarandevärd svensk lantras.
Pröva Du också!

Vill du delta i
bevarandet av våra
utrottningshotade
allmogeekor?
Kontakta
Föreningen Allmogeekon
Krister Kortebäck
0521 316 60
allmogeekon@swipnet.se

Mjöl av närproducerad spannmål,
stenmalet råg- och grahamsmjöl

Foder till nöt, svin, häst, får, fågel,
hund, katt och smådjur

Djurtillbehör och bränslepellets

Personlig service i lantlig miljö

Orgavägen 6, 617 31 Skärblacka
Tel: 011-571 51 • www.orgakvarn.se

WILSSONS AB

BOKFÖRINGSBYRÅ I SKARA

Vi hjälper till med:

Bokföring
Bolagsbildningar
Deklarationer
Bouppteckningar
Bodelningar
Testamenten
Bokslut
Likvidationer
Skattefrågor
Arvskiften
Årsredovisningar
Äktenskapsförord

Gunnar Wilssons
Telefon: 0511-161 65
Fax: 0511 -161 66
Adress: Parkgatan 8, 532 32 Skara
Epost: wilssonsbokforingsbyra@telia.com

Fäbodkultur och
utmarksbruk.
Betesdrift med frigående
djur i skog och fjäll.
Levande kulturarv,
Biologisk mångfald,
Lokal matproduktion -
Brukande för framtiden!

www.fabod.nu